

1922. Încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria

Miracolul Unirii

General (r)
GRIGORE BUCIU¹

Există o apreciere mai veche, devenită între timp un loc comun, potrivit căreia, existența în istorie a poporului român este un miracol. Ea definea insula latină din jurul Carpaților înconjurată de o mare străină. O mare care i-a tot trimis valurile să o erodeze și să o înghită cumva în adâncurile unuia sau altuia dintre popoare. Nu s-a reușit acest lucru. Insula căreia la începuturi i se spunea Geto-Dacia, era locuită de un popor pe care alții l-au numit traco-iliric, got, vlah, valah, olah etc., iar el și-a spus că este român sau rumân.

Nu știm de ce și-a spus așa. Nu credem că în amintirea cuceririi romane care i-a distrus templele în care erau sluiți și cinstiți zeii și strămoșii lui, și care l-a jefuit de bogățiile pe care le deținea.

Frizele de pe Arcul de Triumf a lui Traian, din orașul Benevento, care este capătul drumului din care a plecat împăratul să cucerească Dacia, prezintă cu generozitate șirurile de care, de animale și de sclavi, care se îndreaptă spre Roma. Cât de mare era jaful ne-o spune numărul mare al zilelor de triumf. Cezar după cucerirea Galiei și trecerea Rubiconului a sărbătorit zece zile, Traian după cucerirea Daciei și-a etalat prada timp de o sută de zile.

Existența poporului român este miraculoasă pentru că a ieșit de sub dominația romană cu crucea în mână, în condițiile în care creștinismul era ars pe rug în arena gladiatorilor din orașul etern.

A intrat așa, în codrii săi care înconjurau Carpații pe ambii lor versanți, pentru a trăi singur și neștiut aproape o mie de ani. Când l-au descoperit noii cuceritori era deja grupat în jurul bisericilor de lemn și al crucilor din răscrucea drumurilor, încrezător într-un Dumnezeu care-l învață să fie răbdător și încrezător în soarta lui pe pământ. Și-a fost!

Când s-a unit și a reușit, în 1918, să-și întemeieze un stat unitar care să-i cuprindă pe toți ai săi, a fost un miracol. Cel mai mare miracol. Cel mai mare dar pe care a reușit să și-l facă șieși, după mai multe încercări.

Primul demers a fost a lui Burebista, care a încercat o formulă de rezistență viabilă în fața Imperiului Roman ajuns în Balcani, a doua a încercat-o Mircea, care a luat în stăpânire regatul lui Dobrotici de la Caliacra până dincolo de Dunăre, spre ținuturile tătarăști, a urmat Mihai Viteazul, care a strâns la un loc țările românești sub sceptrul și voința de la Alba Iulia. Alexandru Ioan Cuza ajuns domn, aproape fără să vrea, a unit la București cele două principate române, ca după aceea, Ferdinand și Maria să se încoroneze la Alba Iulia ca regi ai României Mari.

Privind retrospectiv, ne dăm seama că toți acești mari bărbați nu s-au bucurat prea mult de unire. Au fost asasinați ori alungați de pe tron. Cu excepția lui Mircea cel Bătrân, care a pierdut Dobrogea la scurt timp după ce-și întregise țara din motive strategice. Avea nevoie de un punct de sprijin puternic, dincolo de Dunăre, pentru a opune rezistență turcilor otomani, care erau în etapa de distrugere a ceea ce mai rămăsese din Imperiul Roman de Răsărit și a-i cucerii țara. Ferdinand Întregitorul a murit la scurt timp după încoronare. Moartea Reginei Maria, însă nu este elucidată, curtea regală rămânând închisă în secretele ei, regina jucând un rol cu totul deosebit în alegera aliaților la intrarea României în război și apoi în sensibilizarea mai marilor lumii de la Conferința de Pace de la Paris, în legătură cu drepturile legitime ale românilor, negociate cu ei, la ieșirea din neutralitate. Iuliu Maniu, arhitectul din umbră al conceperii și organizării Marii Adunări de la Alba Iulia, îndreptățită să proclame unirea, a fost martirizat de ai săi și ucis în închisorile comuniste. Este un blestem al acestui neam care l-a ajuns din urmă și pe președintele care a scos România din anonimul lagărului comunist în 1968, și a propulsat-o pe coordonatele diplomației mondiale.

Aceste nume ale istoriei noastre sunt vârful aisbergului, care arată că Unirea de la 1918 a fost pregătită mai multe secole la rând și încercată de mai multe ori, cu rezultate vremelnice ori parțiale. Neîmplinirea acestei dorințe nu a fost cauzată de nepriceperea cui-va, ci de conjuncturile istorice mereu nefavorabile. Niciuna dintre puterile imperiale care ne strângeau între ele, stivindu-ne de Carpați, nu-și doreau o Dacie renăscută, care să bareze accesul la bogățiile pe care le stăpâneau cu drept istoric românii.

Sub apele istoriei pe care a plutit aisbergul românesc a stat conștiința unității naționale, aceeași în toate părțile locuite de români. Acesta este de fapt, miracolul Marii Uniri, existența în timp a acestei conștiințe, care s-a clădit prin credință creștină, limbă, obiceiuri, tradiții și o legătură ancestrală cu pământul. Sacralitatea pământului, ca spațiu de existență, poate fi descifrată și din etimologia cuvântului *țară*. Termenul își are originea în „terra” latinească, însemnând pământul în general, din care a derivat în română cuvintele țărăna și țarină. Țărăna din care suntem făcuți și arătura care ne ține. Cuvântul *patrie* a intrat târziu în limbă, prin intelectualitatea franțuzită, dar țărănul nu l-a uzitat. Nu pentru că era un neologism, ci pentru că nu exprima realitatea ancestrală a existenței românești. Patria e legată de cuvântul *pater*, tatăl întemeietor al națiunii prin sabie și cucerire. Or, în spațiul carpato-dunărean nu era cazul. *Țara* ca expresie administrativă a fost aici odată cu pământul, adică totdeauna.

Vechii codri românești, ale căror urme se disting în denumirea unor localități din nordul țării și din Basarabia, au format sistemul administrativ, în tradiția dacică probabil, după retragerea romană. Ei au fost precursorii țărilor ce alcătuiesc țara cea mare. E o realitate a Evului mediu timpuriu, când vechii codri, loviți de valurile mișcătoare ale popoarelor ce migrau spre vestul Europei, s-au unit în Țara Oașului, Maramureșului, Crișurilor, Bârsei, Făgărașului, Oltului, Brodnicilor etc. Niște țări pe care le puteai străbate călare în trei zile, așa cum o face fiul fiecărui împărat din poveștile noastre populare.

Toate erau asemănătoare, în toate se vorbea aceeași limbă și se practicau obiceiuri asemănătoare, toate se închinau în aceeași credință. Această unitate culturală este uluitoare și încercăm să o explicăm, deoarece ea a fost pregătită să primească Unirea cea Mare de la 1918, pe care ea însăși o tot pregătea încă de pe vremea când Burebista tăia viile. Dar nu pentru a stârpi presupusa beție, ci pentru a centraliza practica religioasă, suportul spiritual al unității geto-dacilor, dincolo de dezbinările politice.

Granițele dintre țări, dintre provinciile istorice românești au fost permeabile. Existau doar pentru încasarea taxelor vamale și pentru

stabilirea limitelor până la care o entitate statală sau alta percepeau impozitele și își exercitau autoritatea. Abia politica de maghiarizare forțată a dus la o întărire a graniței, cu Principatele Unite și apoi cu Regatul, dar în conștiința țăranilor ele nu existau. Un exemplu în acest sens este replica lui Badea Cârțan, prins cu sacul de cărți de un străjer, care l-a întrebat ce duce ascuns peste hotar. „- Care hotar? - s-a mirat el - dracu' a mai văzut hotar prin mijlocul țării!”.

Cu alte cuvinte, stăpânirile cu hotar erau nefirești și vremelnice, în timp ce țara exista unită în credință și limbă, o unitate normală și greu de aplicat. În Franța, Germania, Italia nu exista o limbă comună pentru toți locuitorii. Dialectele lor sunt atât de diferite, încât nu se înțeleg unii cu alții. Limba comună era latina, limba bisericii catolice considerată sacră. Limba de cult, străină fiind, nu era în situația de a fi înțeleasă de masa credincioșilor din comunitate. Unificarea limbilor lor s-a făcut târziu prin impunerea limbii literare. Reforma lui Luther, prin care s-au tradus din latină cărțile religioase, a jucat un rol esențial. Limba și credința au devenit atât de legate între ele, în spațiul românesc, încât au fost considerate lege. O lege care avea un fel de sens juridic divin. „A-ți lăsa legea” avea înțelesul de a renunța să mai aparții neamului tău, care trăiește în credința părinților, vorbind limba mamelor și își desfășoară viața zilnică într-un ritual moștenită din bătrâni.

Mișcându-se într-o civilizație a lemnului, cu biserică, casă și gospodărie de lemn, la baza căreia stă o frăție sacră cu pădurea și muntele, românii și-au trăit propria identitate, comportându-se ca un neam teologic. Locuitorii satelor noastre au muncit, s-au născut, au murit și și-au împlinit menirea pământeană după anumite ritualuri. Toate acestea aveau o legătură organică străveche cu unitatea credință, care a fost aceeași în întregul spațiu locuit de ei.

Preoții au fost factorii de propagare ai unității naționale. Odată cu transmiterea credinței prin ritualuri și ceremonii religioase, precum și prin apostolatul zilnic, preoții au întreținut ideea de identitate a unui cu celălalt, într-o unitate alcătuită în jurul lăcașului de timp.

Acest lucru nu s-a petrecut doar în creștinism. El vine din adâncul istoriei, indiferent de caracterul religiei practicate. Este un fapt dovedit arheologic că statuetele de lut ce le reprezintă pe zeițele pământului în jurul mării zeițe mame a fecundității, sunt așezate în număr de 21, mereu la fel, indiferent de distanța dintre lăcașele de cult. Cultura Cucuteni este unitară pe o arie imensă, în care e cuprinsă o parte din Ardeal, Moldova centrală și nordică până înspre părțile Kievului. Vasele lor, excelent executate de mână și decorate nu identic, ci în aceeași manieră, cu o multitudine de simboluri, demonstrează aceeași practică ritualică, același gen de așezare aleasă de

marea preteasă după aceleași criterii. Slujitoarele cultului soarelui, în care configurarea spiralată a timpului prefigurează credința în nemurire a geto-dacilor, poartă straie ideatice destrămate pe poale. Urmele acestui port se regăsesc în ciucurii de pe catrințele femeilor noastre, care se îmbrăcau țărănește până mai ieri.

Multe din reprezentările simbolice de pe vase le regăsim în orna- mentația de pe pieptarul și cojocul românesc, iar unele se mai păstrează și în decorarea caselor din Bucovina. Le regăsim închipuite în aluat, aplicate pe colacii mortului, ca semn că viața și moartea fac parte ele însele dintr-o unitate, chiar dacă se petrec în planuri diferite.

Simbolurile vechi geometrice și animaliere, care arătau prin frumusețea plastică fața vizibilă lumii și rezervau în adâncimea lor înțelesul ascuns dar la vedere, au trecut de pe vasele de Cucuteni pe straiele țărănești. Inițiativa au dispărut treptat, frânturi de înțelesuri s-au transmis oral, simbolul devenind pur decorativ. Oare?

Țăranii români s-au înveșmântat până în urmă cu o sută de ani în straie albe, amintindu-i pe vechii sacerdoți, brodate cu vechile semne ale cunoașterii profunde. Oamenii nu le mai înțelegeau, dar le respectau și le transmiteau mai departe, conștienți că, asemenea numelui propriu, ele reprezintă identitatea lor, ca neam și credință. Diferențele sunt date de modul de aranjare pe mânecă și pe piept, pe spate ori pe manșete și creată acea diversitate a amănuntului în marea unitate culturală. Diversitatea de pe îmbrăcăminte și de modalitate de a căuta poezia ține de identitatea comunității locale. Mamele neamului, asemeni marilor pretese, au avut grijă de limba neamului, de perpetuarea lui și de expresivitatea comunicării care expune comunitatea, cunoașterii lumii înconjurătoare.

Românii au făcut Marea Unire în straiele lor țărănești, brodate cu semnele ancestrale, care vorbeau despre străvechea lor credință despre unitate în general, pe care a crescut neamul românesc rezistent la toate dezbinările politice.

Nu putem spune că nu ne tragem și din îndepărtata și unitara civilizație a cucutenilor, dacă îi identificăm rămășițele până în ziua de astăzi. Dacă bulgarii recunosc etapa tracică dintre Dunăre și Balcani ca civilizație de substrat al lor ca popor european, noi de ce n-am face-o, fiind chiar statornici pe același loc?

Nu știm când matriarhatul religios a devenit patriarhatul de mai târziu, dar putem bănuși de ce. Important este că unitatea religioasă s-a păstrat. Istoricii recentți ai religiei geto-dacilor afirmă că în

cetățile de pământ dacice, în marile așezări din Dobrogea, Moldova, Muntenia, modul de plasare a templelor era același. Sub formă de spirală, cu funcționalități diferite, dar toate cu rol fundamental de învățătură, cu niveluri diferite de acces, desigur. Sunt șapte ca număr, configurând prin așezarea în spațiu ideea de spirală. Un simbol moștenit, cu excepția Sarmizegetusei Regia, care este o creație mai târzie și cu totul specială. Templele din celelalte dave au păstrat această concepție.

Unitatea de credință s-a transmis prin istorie și a fost conservată de preoți – învățații locului – prin ritual și învățătură. Unitatea portului li se datorează și lor. Un popor îmbrăcat în straie albe, alternate cu piese de îmbrăcăminte negre sau colorate cu discreție, și mai ales din nevoia de a armoniza cromatic ornamentația, și ea de foarte multe ori simbolică, nu poate fi decât unul ancorat într-o gândire sacră despre el și univers.

Creștinismul adus la malul mării de apostolul Andrei a găsit un popor pregătit să-l primească. Zamolxis și Iahve erau foarte asemănători, au avut aceeași ascendență de la condiția umană la cea divină, ambii sunt conducători de popor prin învățătură și susțin continuitatea existenței, negând dispariția prin moarte. Preoții geto-daci au înțeles primii sensurile noii învățături și au aplicat-o peste învățăturile lor asemănătoare în esență și diferite în amănunt, dar nu ireconciliabile.

Ideea de unitate s-a concentrat în jurul crucii, în mod firesc și foarte puțin dogmatic, ceea ce explică și toleranța românilor față de celălalt care crede într-o altă cale. Unii învățați contemporani vorbesc despre un creștinism epidermic, adică unul care nu intră în profunzimea dogmei.

S-ar putea să fie așa, dar tocmai aceasta ne-a salvat, în condițiile în care, după marea schismă a bisericii, din 1054, în ochii catolicismului au devenit schismatici. Catolicismul agresiv venea dinspre apus, hotărât să convertească poporul din Carpați, care stătea în calea ungarilor și polonezilor, barând, avantați de teren și de bogăția pe care o stăpâneau, drumul spre Constantinopol.

Spiritul catolic încerca cu disperare să intre în altarul bisericii de lemn și fiindcă apărătorii ei nu-și puteau abandona legea, au spulberat biserica. În multe rânduri, în ultima mie de ani. Dar spiritul credinței românești a rămas, mutându-și ritualul lângă crucea din răscruce, unde îl chemau pe Dumnezeu să-și arunce privirea asupra lor.

Preotul ardelean a fost bătut, schingiuit, sărăcit, alungat, transformat în iobag, el și urmașii lui, dar nu a putut fi înlăturat. El a făcut parte din acea categorie de lideri care își aveau menirea în sânge și cultiva în permanență speranța, ajutat de învățătura creștină și de datorita străveche a responsabilității față de poporul lui.

Acceptarea istoriei potrivnice nu a fost o abdicare de la demnitatea sa ca neam, ci o convingere că Dumnezeu îi încearcă credința, precum în cazul biblicului Iov și că în final va veni și salvarea. El este dator să trăiască în legea lui, așa cum se poate, păstrarea ei fiind singura care îi poate salva.

Spiritul slav a intrat în altarele românilor în sud și în est, slavona fiind cea de-a patra limbă sacră a creștinismului și limba de circulație în Balcani, în condițiile decăderii Bizanțului, limba scrisului și a actelor, dar nu a putut deveni limba credinciosului. Spiritul românesc era consolidat în unitatea sa de

dinainte și nu a putut fi slavizat, deși a împrumutat multe cuvinte.

Ardelenii au învățat din istoria propriei lor aristocrații că dacă părăsești ortodoxia, îți pierzi la scurtă vreme limba și devii ungar catolic, mai ungar decât ungurii nativi. Astfel ardelenii au devenit, cum spune Nicolae Iorga, un popor de preoți și țărani, în timp ce peste munți era un popor de voievozi și țărani. Presați de tăvălugul catolicizării, preoțimea, rămasă singură să păstorească un popor covârșit de povara străină, și-a îndreptat privirile spre frații de peste munți. Iar voievozii, vlădicii și mănăstirile n-au ezitat să-i ajute, să construiască lăcașuri, să trimită cărți, să trimită călugări, să hirotonească, să-i adăpostească, să pledeze pentru ei. Acestea au contribuit la păstrarea unității. Ieudul, Feleacul, Sâmbăta de Sus, Prislopul au devenit centre importante de iradiere, cărora i s-a adăugat Alba Iulia, prin mitropolia lui Mihai Viteazul, care a rămas ca idee fecundă și după ce biserica mitropolitană a fost radiată de sub ferestrele Palatului Voievozilor.

Unirea cu Roma n-a fost o abdicare, ci o soluție de salvare. Nu știu cât au câștigat preoții uniți ca privilegii, dar au câștigat românii, prin Școala Ardeleană, Blajul devenind *capitala renașterii demnității naționale*, căruia i s-a adăugat varianta ortodoxă de la Sibiu.

Școala Ardeleană a făcut greșeli, fără îndoială, dar are meritul de a fi trezit din amorțeală românitatea. Și ei, și ortodocșii au scos poporul din ignoranță, au format o intelectualitate la nivel local, conștientă de sine și de drepturile pe care românii sunt îndreptățiți istoric și cultural să le pretindă. Mai mult, au întemeiat învățământ românesc în București, la Cernăuți, la Chișinău, prin care s-au format

propagatorii ideii de românită continuă și de unitate care își caută o rezolvare politică.

Românii instruiți în tinda bisericii au ajuns să fie știutori de carte, în Ardeal (acolo avem statistici) în proporție de 42%, la începutul secolului al XX-lea, și o pătură intelectuală consistentă, chiar dacă aceasta era ținută sub obroc de unguri. Totuși a existat un instinct de adaptare formidabil, care i-a propulsat pe mulți în elite. Deputații români din Parlamentul de la Budapesta vorbeau o maghiară impecabilă, respectau legile și regulile, dar luptau pentru drepturile românilor.

Acest lucru explică rapiditatea uluitoare cu care s-au mișcat în toamna anului 1918, când s-a ivit oportunitatea autodeterminării. Cei peste 300 de preoți români, considerați de unguri cei mai periculoși trădători de patrie, o patrie ungurească, s-au întors din lagăre, închisori și din privările de libertate fără a fi judecați, și, împreună cu fruntașii satelor, au organizat impecabil unirea cu țara mamă – Regatul României. Fuseseră ridicăți la intrarea României în război, după ce fuseseră strict supravegheați de la începerea războiului, cu doi ani mai înainte.

În Basarabia, care nici nu putuse fi luată în calcul pentru unire, printre condițiile puse de România Antantei, la intrarea în conflagrație, lucrurile stăteau altfel. Doar 2% dintre basarabeni știau carte. Preoții erau ruși, numiți de Patriarhia de la Moscova, și totul se desfășura în limba rusă. O parte din populație se rusificase deja, în cei o sută de ani de gubernie țaristă. Dar, majoritatea țărănimii se retrăsese în sine și trăia în credința și cultura ei tradițională, păstrându-și identitatea.

Această stare de lucruri l-a făcut pe P.P. Carp invitat în Consiliul de Coroană să intrăm în război împotriva Rusiei. Basarabeni, spunea el vor fi pierduți în scurtă vreme, dacă nu sunt eliberați.

Ironia istoriei face ca tocmai această provincie neluată în calcul la intrarea în război, să fie prima care se unește cu România. Dar fără greșelile guvernului provizoriu din februarie 1917, de la Petrograd, și fără amenințarea pe care o reprezintă un stat bolșevizat și instabil, probabil că acest eveniment n-ar fi avut loc. Este unul din jocurile riscante și inteligente pe care România le-a jucat atunci, în condiții extrem de dificile pentru statalitate.

Dar minunea s-a petrecut și a fost primul pas politic spre împlinire, după ce armata dăduse o jertfă enormă de sânge și de vieți omenești și era în situația de a-și vedea nevalorificate victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, care au însemnat foarte mult în economia generală a războiului.

În Bucovina, situația românilor era asemănătoare celor din Banat, ambele provincii fiind subordonate direct cancelariei de la Viena. Ambele erau însă râvnite cu ardoare de alții, care au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a împiedica unirea de la 1918. Austria, Ucraina, Rusia, chiar și Ungaria pretindeau Bucovina. Austria și Serbia pretindeau Banatul. Ungurii tot Ardealul, toate integrate în state federalizate prin care să se salveze imperiile.

Unirea a făcut-o poporul român în ansamblul său, dar miracolul Unirii pregătit îndelung și cu sacrificii de același popor român, de-a lungul întregii lui existențe, a fost posibil prin mijlocirea preoților, dascălilor, intelectualilor ajunși politicieni, fruntașilor localităților.

Ei au fost capabili și pregătiți să coaguleze voința populară și să o canalizeze spre Alba Iulia, Cernăuți, Chișinău și de acolo spre Bucureștiul eliberat, în care, la 1 decembrie 1918, intrau, întorși din refugiu Regele Ferdinand și Regina Maria, întregitorii.

Ei aveau să se încoroneze nu peste mulți ani ca întregitori ai voinței unite a românilor, în noua Catedrală ortodoxă din Alba Iulia. Se împlinea astfel o zicere a lui Nicolae Filipescu, din februarie 1916, când s-a întemeiat Liga pentru Unirea cu Transilvania, care îi făcea regelui următoarea urare, citez cu aproximație: „Cât despre urarea pe care v-o adresez Excelenței voastre, Sire, să vă încoronați la Alba Iulia ori să muriți ca Mihai Viteazul pe câmpiile Turzii”.

Istoria a hotărât de data aceasta în favoarea românilor. Miracolul Unirii s-a împlinit și a fost semnat de români prin credențiere și prin declarația Unirii, pe prima zăpadă din acel an, ce-a albit, purificând cea mai frumoasă pagină din istoria românilor.

THE MIRACLE OF UNION

The existence in history of the Romanian people is a miracle. A special moment was the union from 1918 that was prepared for a long time and with important human sacrifices and material damages.

Keywords: Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza, King Ferdinand, Queen Mary, Alba Iulia.

NOTĂ

1 Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”.